

MERSİN ÜNİVERSİTESİ KILIKIA ARKEOLOJİSİNİ ARAŞTIRMA MERKEZİ
MERSIN UNIVERSITY PUBLICATIONS OF THE RESEARCH CENTER OF CILICIAN ARCHAEOLOGY

KAAM
YAYINLARI

OLBA
XXII

(Ayrıbasım / Offprint)

MERSİN
2014

KAAM YAYINLARI
OLBA
XXII

© 2014 Mersin Üniversitesi/Türkiye
ISSN 1301 7667
Yayıncı Sertifika No: 14641

OLBA dergisi;
ARTS & HUMANITIES CITATION INDEX, EBSCO, PROQUEST
ve

TÜBİTAK-ULAKBİM Sosyal Bilimler Veri Tabanlarında taranmaktadır.

Alman Arkeoloji Enstitüsü'nün (DAI) Kısaltmalar Dizini'nde 'OLBA' şeklinde yer almaktadır.

OLBA dergisi hakemlidir ve Mayıs ayında olmak üzere, yılda bir kez basılmaktadır.
Published each year in May.

KAAM'ın izni olmadan OLBA'nın hiçbir bölümü kopya edilemez.

Alıntı yapılması durumunda dipnot ile referans gösterilmelidir.

It is not allowed to copy any section of OLBA without the permit of KAAM.

OLBA dergisinde makalesi yayımlanan her yazar, makalesinin baskı olarak ve elektronik ortamda yayımlanmasını kabul etmiş ve telif haklarını OLBA dergisine devretmiş sayılır.

Each author whose article is published in OLBA shall be considered to have accepted the article to be published in print version and electronically and thus have transferred the copyrights to the journal OLBA..

OLBA'ya gönderilen makaleler aşağıdaki web adresinde ve bu cildin giriş sayfalarında belirtilen formatlara uygun olduğu taktirde basılacaktır.

Articles should be written according the formats mentioned in the following web address.

Redaktion: Yrd. Doç. Dr. Deniz Kaplan

OLBA'nın yeni sayılarında yayımlanması istenen makaleler için yazışma adresi:
Correspondance addresses for sending articles to following volumes of OLBA:

Prof. Dr. Serra Durugönül
Mersin Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü
Çiftlikköy Kampüsü, 33342 Mersin - TURKEY

Diğer İletişim Adresleri
Other Correspondance Addresses

Tel: 00.90.324.361 00 01 (10 Lines) 4730 / 4734

Fax: 00.90.324.361 00 46

web mail: www.kaam.mersin.edu.tr

www.olba.mersin.edu.tr

e-mail: sdurogonul@gmail.com

kaam@mersin.edu.tr

Baskı / Printed by

Oksijen Basım ve Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti.

100. Yıl Mah. Matbaacılar Sit. 2. Cad. No: 202/A Bağcılar-İstanbul

Tel: +90 (212) 325 71 25 Fax: +90 (212) 325 61 99

Sertifika No: 29487

Dağıtım / Distribution

Zero Prod. Ltd.

Tel: 00.90.212.244 75 21 Fax: 00.90.244 32 09

info@zerobooksonline.com www.zerobooksonline.com/eng

MERSİN ÜNİVERSİTESİ
KILIKIA ARKEOLOJİSİNİ ARAŞTIRMA MERKEZİ
(KAAM)
YAYINLARI-XXII

MERSIN UNIVERSITY
PUBLICATIONS OF THE RESEARCH CENTER OF
CILICIAN ARCHAEOLOGY
(KAAM)-XXII

Editör

Serra DURUGÖNÜL
Murat DURUKAN
Gunnar BRANDS
Deniz KAPLAN

Bilim Kurulu

Prof. Dr. Serra DURUGÖNÜL
Prof. Dr. Haluk ABBASOĞLU
Prof. Dr. Tomris BAKIR
Prof. Dr. Sencer ŞAHİN
Prof. Dr. Erendiz ÖZBAYOĞLU
Prof. Dr. Susan ROTROFF
Prof. Dr. Marion MEYER

MERSİN

2014

İçindekiler/Contents

İsmail Özer

Eski Anadolu ve Japon İskeletlerinde Diskriminant Fonksiyon Analiziyle Cinsiyet Tayini
(*Sex Determination by Applying Discriminant Function Analysis on Ancient Anatolian and Japanese Skeletons*) 1

Nilgün Coşkun

Mardin Müzesi'nden Bir Grup Yeni Assur Çanak Çömleği
(*A Group of Neo-Assyrian Pottery in the Mardin Museum*) 15

İlkan Hasdağlı

The Post-Bronze Age Pottery from Ulucak Höyük
(*Ulucak Höyük'ten Tunç Çağı Sonrasına Ait Seramikler*) 33

Hülya Bulut

*Early Iron Age Pottery from Halicarnassus Peninsula:
Two New Amphora Fragments from Pedasa*
(*Halikarnassos Yarımadası Erken Demir Çağ Seramiği:
Pedasa'dan İki Yeni Amphoraya Ait Parçalar*) 63

Carolyn C. Aslan – Gülşah Günata

Troya: Protogeometrik, Geometrik ve Arkaik Dönemler
(*Troy: Protogeometric, Geometric and Archaic Periods*) 81

Vedat Keleş

*Parion Nekropolü'nde Ele Geçen Dört Altın Obje Üzerine
Yeni Bir Değerlendirme*
(*A New Evaluation on Four Golden Objects Recovered from the
Necropolis of Parion*) 117

Erdoğan Aslan

Bithynia Bölgesi Kalpe Limanı
(*Port of Kalpe in the Bithynian Region*) 129

Zeliha Gider Büyükozer

Dorik Frizden Bir Detay: Triglif Kulakları
(*A Detail of the Doric Friese: Triglyph Ears*) 155

Bilal Söğüt – Murat Taşkıran	
<i>Stratonikeia'dan Augustus Dönemi Mısır Etkili Korinth Başlıkları (Corinthian Capitals of Augustian Period from Stratoniceia with Egyptian Influence)</i>	189
Erkan Alkaç	
<i>M.Ö. 1. Yüzyılın Ortalarında Yunan Amphoralarının Mühürlenme İşleminin Sona Ermesinin Nedenleri (The Reasons for the Termination of the Production of Greek Stamped Amphorae in the mid 1st century BC)</i>	213
H. Asena Kızıarslanoglu	
<i>Elaiussa Sebaste'den Baetica Üretimi Amphoralar (Baetica Amphorae from Elaiussa Sebaste)</i>	231
Tuna Şare-Ağtürk	
<i>Arakhne's Loom: Luxurious Textile Production in Ancient Western Anatolia (Arakhne'nin Dokuma Tezgahı: Antik Batı Anadolu'da Yüksek Kalite Tekstil Üretimi)</i>	251
Florian Haymann	
<i>Ein entvölkertes Kilikien unter Tigranes II. ? Für eine neue Sicht auf Ostkilikien in der Zeit von 78 bis 64 v. Chr. (II. Tigranes Zamanında Kilikia'nın İstislaştırılması? İ.Ö. 78-64 Yılları Arasında Doğu Kilikia İçin Yeni Bir Bakış Açısı)</i>	281
M. Ertan Yıldız	
<i>Kelainai/Apameia Kibotos'tan Dört Yeni Yazıt (Vier neue Inschriften aus Kelainai/Apameia Kibotos)</i>	291
Ahmet Türkan	
<i>Grek Büyü Papirüslerine Göre Roma İmparatorluğu Ortadoğusu'ndaki Yeni Din Anlayışı ve Kozmik Sistem Üzerine Bazı Gözlemler (Some Observations on the New Religious Concept and Cosmic System in the Roman Middle East According to Greek Magical Papyri)</i>	307
Ayşe Çaylak Türker	
<i>Çanakkale'den Ion-İmpost Sütun Başlıkları (Ionic-Impost Column Capitals from Çanakkale)</i>	337
Ayşe Aydın	
<i>Adana ve Mersin Müzeleri'ndeki Figürlü Başlıklar (Figured Capitals in the Adana and Mersin Museums)</i>	369
Norman Wetzig	
<i>Alahan Manastır. Alte Befunde – Neue Deutungen (Alahan Manastır. Eski Buluntular – Yeni Yorumlar)</i>	393

MERSİN ÜNİVERSİTESİ
KILIKIA ARKEOLOJİSİNİ ARAŞTIRMA MERKEZİ
BİLİMSEL SÜRELİ YAYINI ‘OLBA’

Kapsam

Olba süreli yayını Mayıs ayında olmak üzere yılda bir kez basılır. Yayınlanması istenilen makalelerin en geç her yıl Kasım ayında gönderilmiş olması gerekmektedir.

1998 yılından bu yana basılan Olba; Küçükasya, Akdeniz bölgesi ve Ortadoğu'ya ilişkin orijinal sonuçlar içeren Antropoloji, Prehistorya, Protohistorya, Klasik Arkeoloji, Klasik Filoloji (ve Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri), Eskiçağ Tarihi, Nüvizmatik ve Erken Hıristiyanlık Arkeolojisi alanlarında yazılmış makaleleri kapsamaktadır.

Yayın İlkeleri

1. a. Makaleler, Word ortamında yazılmış olmalıdır.
 - b. Metin 10 punto; özet, dipnot, katalog ve bibliyografya 9 punto olmak üzere, Times New Roman (PC ve Macintosh) harf karakteri kullanılmalıdır.
 - c. Dipnotlar her sayfanın altına verilmeli ve makalenin başından sonuna kadar sayısal süreklilik izlemelidir.
 - d. Metin içinde bulunan ara başlıklarda, küçük harf kullanılmalı ve koyu (bold) yazılmalıdır. Bunun dışındaki seçenekler (tümünün büyük harf yazılması, alt çizgi ya da italik) kullanılmamalıdır.
2. Noktalama (tireler) işaretlerinde dikkat edilecek hususlar:
 - a. Metin içinde her cümlelerin ortasındaki virgülden ve sonundaki noktadan sonra bir tab boşluk bırakılmalıdır.
 - b. Cümle içinde veya cümle sonunda yer alan dipnot numaralarının herbirisi noktalama (nokta veya virgül) işaretlerinden önce yer almalıdır.
 - c. Metin içinde yer alan “fig.” ibareleri, küçük harf ile ve parantez içinde verilmeli; fig. ibaresinin noktasından sonra bir tab boşluk bırakılmalı (fig. 3); ikiden fazla ardışık figür belirtiliyorsa iki rakam arasına boşluksuz kısa tire konulmalı (fig. 2-4). Ardışık değilse, sayılar arasına nokta ve bir tab boşluk bırakılmalıdır (fig. 2. 5).
 - d. Ayrıca bibliyografya ve kısaltmalar kısmında bir yazar, iki soyadı taşıyorsa soyadları arasında boşluk bırakmaksızın kısa tire kullanılmalıdır (Dentzer-

Feydy); bir makale birden fazla yazarlı ise her yazardan sonra bir boşluk, ardından uzun tire ve yine boşluktan sonra diğer yazarın soyadı gelmelidir (Hagel – Tomaschitz).

3. “Bibliyografya ve Kısaltmalar” bölümü makalenin sonunda yer almalı, dipnotlarda kullanılan kısaltmalar, burada açıklanmalıdır. Dipnotlarda kullanılan kaynaklar kısaltma olarak verilmeli, kısaltmalarda yazar soyadı, yayın tarihi, sayfa (ve varsa levha ya da resim) sıralamasına sadık kalınmalıdır. Sadece bir kez kullanılan yayınlar için bile aynı kurala uyulmalıdır.

Bibliyografya (kitaplar için):

Richter 1977 Richter, G., Greek Art, New York.

Bibliyografya (Makaleler için):

Corsten 1995 Corsten, Th., “Inschriften aus dem Museum von Denizli”, Ege Üniversitesi Arkeoloji Dergisi III, 215-224, lev. LIV-LVII.

Dipnot (kitaplar için)

Richter 1977, 162, res. 217.

Dipnot (Makaleler için)

Oppenheim 1973, 9, lev.1.

Diğer Kısaltmalar

age.	adı geçen eser
ay.	aynı yazar
vd.	ve devamı
yak.	yaklaşık
v.d.	ve diğerleri
y.dn.	yukarı dipnot
dn.	dipnot
a.dn.	aşağı dipnot
bk.	Bakınız

4. Tüm resim, çizim ve haritalar için sadece “fig.” kısaltması kullanılmalı ve figürlerin numaralandırılmasında süreklilik olmalıdır. (Levha, Resim, Çizim, Şekil, Harita ya da bir başka ifade veya kısaltma kesinlikle kullanılmamalıdır).
5. Word dökümanına gömülü olarak gönderilen figürler kullanılmamaktadır. Figürlerin mutlaka sayfada kullanılması gereken büyüklükte ve en az 300 pixel/inch çözünürlükte, photoshop tif veya jpeg formatında gönderilmesi

gerekmektedir. Adobe illustrator programında çalışılmış çizimler Adobe illustrator formatında da gönderilebilir. Farklı vektörel programlarda çalışılan çizimler photoshop formatına çevrilemiyorsa pdf olarak gönderilebilir. Bu formatların dışındaki formatlarda gönderilmiş figürler kabul edilmeyecektir.

6. Figürler CD'ye yüklenmelidir ve ayrıca figür düzenlemesi örneği (layout) PDF olarak yapılarak burada yer almalıdır.
7. Bir başka kaynaktan alıntı yapılan figürlerin sorumluluğu yazara aittir, bu sebeple kaynak belirtilmelidir.
8. Makale metninin sonunda figürler listesi yer almalıdır.
9. Metin yukarıda belirtilen formatlara uygun olmak kaydıyla 20 sayfayı geçmemelidir. Figürlerin toplamı 10 adet civarında olmalıdır.
10. Makaleler Türkçe, İngilizce veya Almanca yazılabilir. Türkçe yazılan makalelerde yaklaşık 500 kelimelik Türkçe ve İngilizce yada Almanca özet kesinlikle bulunmalıdır. İngilizce veya Almanca yazılan makalelerde ise en az 500 kelimelik Türkçe ve İngilizce veya Almanca özet bulunmalıdır. Makalenin her iki dilde de başlığı gönderilmelidir.
11. Özeti altında, Türkçe ve İngilizce veya Almanca olmak üzere altı anahtar kelime verilmelidir.
12. Metnin word ve pdf formatlarında kaydı ile figürlerin kopyalandığı iki adet CD (biri yedek) ile birlikte bir orijinal ve bir kopya olmak üzere metin ve figür çıktısı gönderilmelidir.
13. Makale içinde kullanılan özel fontlar da CD'ye yüklenerek yollanmalıdır.

MERSIN UNIVERSITY
‘RESEARCH CENTER OF CILICIAN ARCHAEOLOGY’
JOURNAL ‘OLBA’

Scope

Olba is printed once a year in May. Deadline for sending papers is November of each year.

The Journal ‘Olba’, being published since 1998 by the ‘Research Center of Cilician Archeology’ of the Mersin University (Turkey), includes original studies done on antropology, prehistory, protohistory, classical archaeology, classical philology (and ancient languages and cultures), ancient history, numismatics and early christian archeology of Asia Minor, the Mediterranean region and the Near East.

Publishing Principles

1. a. Articles should be written in Word programs.
b. The text should be written in 10 puntos; the abstract, footnotes, catalogue and bibliography in 9 puntos ‘Times New Roman’ (for PC and for Macintosh).
c. Footnotes should take place at the bottom of the page in continous numbering.
d. Titles within the article should be written in small letters and be marked as bold. Other choises (big letters, underline or italic) should not be used.
2. Punctuation (hyphen) Marks:
 - a. One space should be given after the comma in the sentence and after the dot at the end of the sentence.
 - b. The footnote numbering within the sentence in the text, should take place before the comma in the sentence or before the dot at the end of the sentence.
 - c. The indication fig.:
 - * It should be set in brackets and one space should be given after the dot (fig. 3);
 - * If many figures in sequence are to be indicated, a short hyphen without space between the beginning and last numbers should be placed (fig. 2-4); if these are not in sequence, a dot and space should be given between the numbers (fig. 2. 5).

d) In the bibliography and abbreviations, if the author has two family names, a short hyphen without leaving space should be used (Dentzer-Feydy); if the article is written by two or more authors, after each author a space, a long hyphen and again a space should be left before the family name of the next author (Hagel – Tomaschitz).

3. The ‘Bibliography’ and ‘Abbreviations’ should take part at the end of the article. The ‘Abbreviations’ used in the footnotes should be explained in the ‘Bibliography’ part. The bibliography used in the footnotes should take place as abbreviations and the following order within the abbreviations should be kept: Name of writer, year of publishment, page (and if used, number of the illustration). This rule should be applied even if a publishment is used only once.

Bibliography (for books):

Richter 1977 Richter, G., Greek Art, New York.

Bibliography (for articles):

Corsten 1995 Corsten, Th., “Inschriften aus dem Museum von Denizli”, Ege Üniversitesi Arkeoloji Dergisi III, 215-224, pl. LIV-LVII.

Footnotes (for books):

Richter 1977, 162, fig. 217.

Footnotes (for articles):

Oppenheim 1973, 9, pl.1.

Miscellaneous Abbreviations:

op. cit.	in the work already cited
idem	an author that has just been mentioned
ff	following pages
et al.	and others
n.	footnote
see	see
infra	see below
supra	see above

4. For all photographs, drawings and maps only the abbreviation ‘fig.’ should be used in continous numbering (remarks such as Plate, Picture, Drawing, Map or any other word or abbreviaton should not be used).

5. Figures, embedded in Word documents can not be used. Figures have to be in the length in which they will be used in the page, being at least 300 pixel/ inch, in photoshop tif or jpeg format. Drawings in adobe illustrator can be sent in this format. Drawings in other vectoral programs can be sent in pdf if they can't be converted to photoshop. Figures sent in other formats will not be accepted.
6. Figures should be loaded to a CD and a layout of them as PDF should also be undertaken.
7. Photographs, drawings or maps taken from other publications are in the responsibility of the writers; so the sources have to be mentioned.
8. A list of figures should take part at the end of the article.
9. The text should be within the remarked formats not more than 20 pages, the drawing and photographs 10 in number.
10. Papers may be written in Turkish, English or German. Papers written in Turkish must include an abstract of 500 words in Turkish and English or German. It will be appreciated if papers written in English or German would include a summary of 500 words in Turkish and in English or German. The title of the article should be sent in two languages.
11. Six keywords should be remarked, following the abstract in Turkish and English or German .
12. The text in word and pdf formats as well as the figures should be loaded in two different CD's; furthermore should be sent, twice the printed version of the text and figures.
13. Special fonts should be loaded to the CD.

KELAINAI/APAMEIA KIBOTOS'TAN DÖRT YENİ YAZIT

M. Ertan YILDIZ*

ZUSAMMENFASSUNG

Vier neue Inschriften aus Kelainai/Apameia Kibotos

In dem Beitrag werden vier neue kaiserzeitliche Grabinschriften bekannt gemacht, die man während der Feldforschungen unter der Leitung von Thomas Drew-Bear in der phrygischen Stadt Kelainai/Apameia Kibotos (heute Dinar in der Provinz Afyonkarahisar) entdeckt hat. In Apameia existierten 6 grosse Nekropolen. Zwei von unseren Inschriften wurden in der Nähe dieser Nekropolen gefunden. Der Fundort weiterer zwei Inschriften sind unbekannt. Insgesamt 151 Inschriften sind bis heute aus Apameia bekannt geworden, die ziemlich zerstreut veröffentlicht sind (Anm. 2). Wegen der Aurelie namen und Schriftform gehören die Inschriften alle in die römische Kaiserzeit, wohl in das 3. Jh. n. Chr. nach der Constitutio Antoniniani. Unter andrem enthalten auch die neu entdeckten Inschriften wichtige Informationen über die soziale und religiöse Struktur der Stadt. Die Strafformel in der Grabinschrift der Aur. Ammia weist auf eine monotheistische Tendenz hin. Daß Eutychis, die Frau des in der Fremde verstorbenen Onesimos eine Ärztin war, ist ein gutes Beispiel für die Rolle der Frau in dem Sozialleben von Apameia.

Schlüsselwörter: Phrygia, Kelainai, Apameia, Kibotos, Grabinschriften.

ÖZET

Bu makalede Kelainai/Apameia Kibotos'tan dört yeni mezar yazıtı tanıtılmaktadır. Bu yazıtlar Thomas Drew-Bear'ın Phrygia'da farklı zamanlarda yapmış olduğu yüzey araştırmaları sırasında bulunmuştur. Yazıtlar içeriklerinden ve harf karakterlerinden İ.S. 3. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Apameia'da 6 nekropol vardır ve burada tanıtılan iki yazıt bu nekropol alanlarından ikisinin yakınında bulunmuştur. Kitabeler kentin sosyal ve dinsel yapısı hakkında önemli ipuçları

* Dr. M. Ertan Yıldız, Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Bölümü, Antalya. E-posta: ertany@hotmail.com

Bu çalışmada tanıtılan yazıtlar, Prof. Dr. Th. Drew-Bear'ın Phrygia'da yapmış olduğu yüzey araştırmaları sırasında kaydedilmiştir. Prof. Dr. Th. Drew-Bear tarafından yayınlanması amacıyla tarafıma verilen bu yazıtlar için kendisine çok teşekkür ediyorum.

sunmaktadır. Ammia'nın mezar steli Kelainai/Apameia'nın bu dönemde değişen tanrı inancını belgelemektedir. Onesimos'un mezar steli ise kentin sosyal yapısı hakkında fikir vermektedir. Antik Çağ'da kadın hekimlere pek ender rastlandığı göz önünde tutulursa Onesimos'un eşi Eutyxis'in bir hekim oluşu, kent yaşamında kadının üstlenmiş olduğu role iyi bir örnek oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Phrygia, Kelainai, Apameia, Kibotos, Mezar Yazıtları

Geç Cumhuriyet ve İmparatorluk Dönemi'nde Asia Eyaleti'nin conventus kentlerinden biri olan, Phrygia'nın metropolisi Apameia/Kibotos'tan bugüne kadar yaklaşık 151 yazıt yayınlanmıştır¹. Söz konusu yazıtların yaklaşık üçte ikisini mezar yazıtları oluşturmaktadır². Bu makalede ise antik kentin vatandaşlarına ait dört yeni mezar yazıtı tanıtılmaktadır. Kelainai/Apameia Kibotos'un tespit edilebilmiş 6 nekropol alanı vardır³. Bu nekropoller kentin batıya bakan ovalık alanı hariç kenti her yönden kuşatmıştır. En büyük iki nekropolü kuzey ve bundan daha geniş bir alanı kaplayan güney nekropolüdür. Burada tanıtılan 1 ve 2 numaralı mezar yazıtlarının buluntu yeri bilinmemektedir. Buna karşılık Onesimos'un mezar steli güney nekropolün hemen batı eteğinde, Dinar Devlet Hastanesi'nin Acil servis binasının temel kazısında bulunmuştur. Eutykhes ve Glykera'nın mezar steli ise Üçlerce Tepesi'nin kuzeybatı eteğindeki küçük nekropol alanının yakınında bulunmuştur.

1. Aurelia Tiberia Neoniane ve Eutykhes'in mezar yazıtı (fig. 1a ve 1b)

Yerel taştan yontulmuş olan altar formlu mezar taşının buluntu yeri belli olmayıp, bugün Marsyas'ın kaynaklarındaki Suçikan mevkiinde durmaktadır. Sağlam olarak ele geçen altların ön ve arka yüzleri yazılıdır. Harflerden

¹ "Kelainai/Apameia Kibotos'un Tarihi" başlıklı doktora tezinde kentin tüm yazıtları biraraya getirilmiştir ve tez çalışması yayın için hazırlanmaktadır.

² MAMA 4, no: 361, 362, 363, 364, 365; MAMA 6, no: 186, 187, 188, 189, 190, 191a-b, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 237; Hamilton 1842, no: 201; Ramsay 1883, no: 28, 29, 30, 31, 33, 36, 38; Chamonard – Legrand 1893, no: 19, 20, 21, 22, 23, 26; Bérard 1893, no: 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 19; MDAI(A) 21, 372 ve 470; Ramsay 1897, no: 316, 323, 328, 331, 333, 338, 339, 340, 386, 387, 388, 390, 396, 399; Ramsay 1889, 34/7, no: g, h, i, j, k, l, m; Contoléon 1900, 502; Drew-Bear – Eck 1976, no: 13; Christol – Drew-Bear 1987, no: 7, 8, 9, 10; Christol – Drew-Bear 1995, 85/6; Thonemann 2011, 166/9.

³ Ivantchik – Belinskii – Dovgalev 2011, 140.

bazılarının içinde harç kalıntısı mevcuttur. Bu durum taşın nekropol alanından taşınıp devşirme malzeme olarak kullanıldığına işaret etmektedir. Her iki yüzdeki yazıtta mezarın bir *heroon* olduğu ve Aurelia Tiberia Neoniane ile Eutykhes'e ait olduğu vurgulanmaktadır. Apameia'nın mezar yazıtlarında *heroon* kelimesi sıkça geçmekle birlikte bunlardan kastedilen gerçek kahramanlara ait anıtsal mezar yapıları olmayıp, sıradan insanlara ait mütevazî mezar yapılarıdır⁴. Altarın ön yüzü 10 satırdan arka yüzü ise 3 satırdan oluşmaktadır. Ön yüzde Neoniane'nin nominativ formda *heroonu* kendisinin yaptırdığı yazılıken arka yüzde genitiv formda *heroonun* Neoniane ve Eutykhes'e ait olduğu yazılıdır. Ön yüzdeki yazıt profil çizgisinin hemen altında başlarken, arka yüzdeki yazıt profilin orta kısmından gövdeye doğru yayılan iki doğal çatlak dolayısıyla profil çizgisinin yak. 10 cm altından başlatılmıştır. Altarın arka ve ön yüzlerinde mezar sahibinin isminin verilmiş olması, mezar yapısının ön ve arka cephelerinin yola ve yolcuya baktıklarına işaret etmektedir. Ön yüzdeki ceza formülü Apameia'nın mezar yazıtları için klasiktir.

Yük.: 115 cm; Gen.: 42 cm; Der.: 43,5 cm; Harf Yük.: (ön yüz) 2,5-3 cm; (arka yüz) 2,1-3 cm.

Tarih: Yazıtta geçen Aur(elia) ismi eseri Constitutio Antoniniana, yani İ.S. 212 sonrasına tarihlenmemizi gerektirmektedir.

ön yüz (Fig. 1a)	arka yüz (Fig. 1b)
Aύρ(ηλία) Τιβερία Νεωνιανή	ήρῶν
2 ἐποίησα τὸ ἠρώφον ζώ-	2 Αύρ(ηλίας) Τιβερίας Νεω-
σα ἐαυτῆ καὶ Εὐτύχει	νιανῆς καὶ Εὐτύ-
4 Συνφόρου, εἰς ὃ ἕτερος	4 χους Συνφόρου.
οὐδὶς τεθῆ μετὰ τὴν	
6 ἀποβίωσιν μου· εἰ δὲ	
μή, εἴ τις ἐπιτηδεύσι	
8 ἕτερον βαλεῖν), θησὶ ἰς τὸ	
ἰερώτατον ταμίον * ,αφ'.	

⁴ Bresson 2011, 297.

(ön yüz)

“*Ben Aurelia Tiberia Neoniane bu heroonu henüz hayattayken kendim ve Synphoros oğlu Eutykhes için yaptırđım. Bu mezara ben öldükten sonra başka birisi defnedilmemeli; aksi takdirde, eğer birisi başka bir cesedi koymaya yeltenirse, en kutsal kasaya bin beş yüz denarion verecek.*”

Str. 1: Νεωνιανή Pednelissos’tan (Pisidia) bir yazıtta belgelenmiştir, bk. SEG 2, no: 713. Bu ismin masculinum formu Νεωνιανός daha önce belgelenmiştir. Bk. Lykaonia kenti Lystra (MAMA 8, no: 3), Pisidia kenti Termessos (TAM 3, no: 101), Pamphylia kenti Perge (Şahin 2004, no: 294).

Str. 4: Φ ile P arasındaki O(mikron) taşçı ustası tarafından unutulmuş, sonradan iki harfin üst tarafına satır arasına küçük boyutta eklenmiştir.

Str. 7-8: εἴ τις ἐπιτηδεύσει ya da εἰ δέ τις ἐπιτηδεύσει ifadesi Apameia’nın pek çok mezar yazıtında geçer ve bu ifade kentin mezar yazıtları için neredeyse kalıptır⁵. Bu kalıp ifadenin benzer formu olan ve ἕτερος zamirinin eklenmesiyle oluşturulan εἰ δέ τις ἕτερος ἐπιτηδεύσει ifadesi de kentin yazıtlarında sıkça kullanılmıştır⁶. İ δ’ ἕτερος ἐπιτηδεύσει ifadesi kentin yazıtlarında şimdiye kadar sadece bir kez belgelenmiştir (MAMA 6, no: 213). Bu kalıp kullanımda eksik olan νεκρὸν ἐνθάδε θάψαι ifadesidir. Apameia yurttaşlarının anlaşıldığı varsayıldığı için yazılmasına gerek görmediği bu ifade⁷ şimdilik tek bir yazıtta belgelenmiştir εἰ δέ ἐπιτηδεύσει ἕτερος νεκρὸν ἐνθάδε θάψαι (MAMA 6, no: 222). Bu kalıba bu yazıtla birlikte ἕτερον βαλεῖν de eklenmiştir.

(arka yüz)

“*Heroon Aurelia Tiberia Neoniane’nin ve Synphoros oğlu Eutykhes’indir.*”

2. Aurelia Ammia’nın Mezar Yazıtı (fig. 2a ve 2b)

Aurelia Ammia’nın mezar yazıtını taşıyan kireçtaşından altarın buluntu yeri bilinmemektedir. Yazıt taşta yüzeysel ve de oldukça özensiz kazınmıştır. Taşın arkası kaba işçilikle bırakılmıştır. Stel şu anda Mustafa Acar’a ait Apameia Restaurant’ın önünde durmaktadır.

⁵ Strubbe Phrygia Apameia’sının bu ceza formülasyonuna değinmemiştir (Strubbe 1997, 192-200); Bresson 2011, 298; Bu ifadelerin geçtiği yazıtlar için bk. Ramsay 1883, no: 34; MDAI(A) 21, 372; Chamonard – Legrand 1893, no: 21; CIG 3, no: 3962c; MAMA 6, no: 189, 198, 199, 208, 217, 223, 226; Thonemann 2011, 168/9.

⁶ Ramsay 1883, no: 30; Ramsay 1897, no: 323, 331, 385; MAMA 6, no: 187, 193, 200, 203, 206, 211, 215, 235; Ramsay 1889, 37.

⁷ Bresson formülasyonda τεθηναυ fiilinin yazılmamasını böyle iğrenç bir yeltenmenin herkes tarafından bilinmesiyle açıklamıştır. (Bresson 2011, 298).

Yük.: 131,5 cm; Gen.: 53,4 cm; Der.: 44,5 cm; Harf Yük.: 2,5-3 cm.

Tarih: Yazıtta geçen Aur(elia) ismi eseri Constitutio Antoniniana, yani İ.S. 212 sonrasına tarihlenmemizi gerektirmektedir.

Aὐρ(ηλία) Ἀμμία Σατορ-	<i>Ben Saturninus'un kızı</i>
2 νίνου ἐποίησα τὸ	<i>Aurelia Ammia,</i>
ἡ[ρ]ῶον ἐμαυτῆ [κ]-	<i>bu heroonu kız kardeşim Tatia,</i>
4 ἐ τῆ ἀδελφῆ μου Τ-	<i>büyükannem Polle ve</i>
ατια καὶ τῆ μαμῆ μ-	<i>kendim için yaptırdım.</i>
6 ου Πώλλη· εἰ δέ τις ἐ-	<i>Şayet birisi,</i>
πτ[η]δεύσι, ἔστο α-	<i>(başka bir cesedi buraya koymaya)</i>
8 ὑτῶ πρὸς τὸν θε-	<i>teşebbüs edecek olursa Tanrı'ya karşı</i>
όν.	<i>sorumlu olsun.</i>

Str. 1: Ἀμμία özellikle Phrygia'da sevilen bir isimdir⁸. Bu isim kentin yazıtlarında da pek çok kez belgelenmiştir. Ramsay 1883, no: 30⁹; Contoléon 1900, 502; MAMA 4, no: 362; MAMA 6, no: 194, 200, 222, 232; CIG 3, 3962 b; Bérard 1893, no: 19.

Str. 1-2: Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde belgelenen Σατορνίνος (LPGN V A s. v.) şahıs ismi kentin yazıtlarında *gerusianın* kurucusu olarak karşımıza çıkmaktadır [Τιβ]έριον Αἴλιον Σα[το]υρνείν[ο]ν Μαρε[ν]ιανόν IGR 4, no: 782. Apameia'dan başka bir yazıtta Aurelia Nysa'nın, annesi ve erkek kardeşi için yaptırdığı *heroonun* mezar taşındaki yazıtta da bu ismin femininum şekline rastlanmaktadır τῆ μητροί μου Σατουρνείνη καὶ τῶ ἀδελφῶ μου Αὐξάνοντι MAMA 6, no: 211.

Str. 4-5: Τατια, Ammia gibi Phrygia'nın yaygın kullanılan isimlerinden biridir¹⁰. Kentin yazıtlarında da daha önce belgelenmiştir MAMA 6, no: 194, 209, 215, 231; MDAI(A) 21, 373.

Str. 6: Πώλλη, Pergamon'da (Fränkel 1895, no: 604), Lydia'da (TAM 5, no: 30, 608, 1101), Phrygia'da (MAMA 1, no: 201) ve Lykaonia (MAMA 8, no: 311) belgelenmiştir.

⁸ Zgusta 1964, 59, s.v. Ἀμμία; Drew-Bear v.d. 1999, 392, s.v. Ἀμμία.

⁹ Bu yazıt 1883 yılında BCH'de Ramsay tarafından Phrygia'daki Apameia kenti için belgelenmiş IGR 3, no: 29 da hatalı bir şekilde Bithynia'daki Apameia yazıtları içinde değerlendirilmiştir.

¹⁰ Zgusta 1964, 499, s.v. Τατια; Drew-Bear v.d. 1999, 395, s.v. Τατια.

Str. 7-8: ἔστο (= ἔστω) αὐτῷ πρὸς τὸν θεόν ya da ἔστε αὐτῷ πρὸς τὸν θεόν¹¹ veya ἔσται αὐτῷ πρὸς τὸν θεόν¹² Güney Phrygia bölgesinin özellikle Apameia ve Apameia'nın 48 km kuzeybatısında bulunan Eumeneia'nın Hıristiyan mezar yazıtlarının kalıp cümlesidir¹³. Bu ifade İ.S. 3. yy'ın ilk yarısından itibaren Apameia'da görülmeye başlar. Helladios'un mezar stelinde verilen 247/8 tarihi Apameia'daki Hıristiyanların kendilerini mezar yazıtlarında açıkça ifade etmeye başladığı şimdilik en erken tarihli belgedir¹⁴. Kentin bu döneminde oldukça hızlı bir şekilde artan Hıristiyan mezar stellerine rastlanmaktadır¹⁵. Apameia'nın klasik parasal ceza metni εἰ δέ τις ἐπιτηδεύσει, θήσει εἰς τὸ ταμείον (δην.) ifadesi bu dönemde artık yavaş yavaş tanıya havale edilen εἰ δέ τις ἐπιτηδεύσει, ἔσται αὐτῷ πρὸς τὸν θεόν formuna dönüşmeye başlamıştır¹⁶.

¹¹ (Apameia) Ramsay, 1897, no: 386, 396; MAMA 6, no: 226; (Eumeneia) Paris 1884, no: 4, 18, 19, 20; MAMA 4, no: 355, 357.

¹² (Apameia) CIG 3, no: 3962b, 3963; Ramsay 1897, no: 385, 388, 389, 390, 391; Chamonard – Legrand 1893, no: 19; (Eumeneia) MAMA 4, no: 358, 359, 360; Paris 1884, no: 16, 17; Ramsay 1897, 519.

¹³ Ramsay 1897, 515; Bresson 2011, 304.

¹⁴ MAMA 6, no: 222.

¹⁵ MAMA 4, no: 365; MAMA 6, no: 186, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237; Chamonard – Legrand 1893, no: 19; Ramsay 1897, no: 386, 388, 390, 396; CIG 3, no: 3964.

¹⁶ İ.S. 2. yy.'ın sonlarına doğru Apameia'nın din temelli sosyal yapısında artık gün yüzüne çıkan bazı değişikliklerin yaşandığı görülmektedir. Yeni yayılmaya başlayan Hıristiyan inancının Apameia'daki taraftarları hakkında bize ilk bilgileri yazıtlar değil edebi metinler verir. Eusebios'un bildirdiğine göre yeni dinin geleneklerinin aksine hareket eden Montanus, Phrygia Mysia'sındaki Ardaba adlı bir köyde peygamberlik etmeye başlamıştır (Eus. HE., 5.16.7). Kudüs'ü reddederek gerçek Kudüs'ün Pepuza olduğunu iddia eden Montanistlerin, sadece muteber kişilerin ve piskoposların katıldığı bir şeytan kovma ayinine Apameia'dan Iulianus isminde bir Montanist de katıldığı bilinmektedir (Eus. HE., 5.16.17). İ.S. 190 yıllarında Montanist ve Montanist olmayan Hıristiyan bir grubun komşu kent Eumeneia'dan (Işıklı) Gaius ve Aleksandros'un tanıklığında Apameia'da öldürüldükleri yine Eusebios'tan bilinmektedir (Eus. HE., 5.16.22. Ayrıca bk. Nollé 2006, 94; bölgenin Hıristiyanlaşması hakkında bk. Mitchell 1993, 39-40). Apameia'ya III. Antiokhos (İ.Ö. 222-187) zamanında Yahudilerin yerleştirildiği ve İ.Ö. 62 yılına gelindiğinde yoğun bir nüfusa ulaştığı bilinmektedir (Trebilco 1991, 86; Bresson 2011, 303). Yahudilerin Apameia'daki varlığının uzun süreli olduğunu gösteren bir başka ve şimdilik tek epigrafik belge, İ.S. 212'den sonraya tarihlenen Yahudi çifti Aurelius Rufus ve onun karısı Aurelia Tatiane'ye ait mezar yazıtıdır (Ramsay 1897, 538, no: 399bis). Apameia Kibotos 193 yılından 253 yılına kadar olan 60 yıllık dönemde Hıristiyan ve özellikle Yahudi inancının kabullendiği Nuh Tufanı konulu bir dizi özel sikke basmıştır (Nollé 2006, 91; SNGvA 3506; SNGvA 3513; SNGvA 8347). Sikkelerin ön yüzlerinde dönemin imparatorunun büstü, arka yüzlerinde ise *Eski* ve *Yeni Ahit*'te bahsedilen Nuh Tufanı betimlenmiştir. Tüm bu belgeler göstermektedir ki İ.S. 2. yy.'ın sonlarından itibaren Apameia'nın yurttaşları arasında monoteist tanrı anlayışı hızlı bir şekilde yayılmaya başlamış 3. yy.'ın ortalarına gelindiğinde artık kendilerini görünür kılmaya başlamışlardır.

3. Onesimos'un Mezar Yazıtı (fig. 3)

Üçgen alınlıklı, tepe ve yan akroterli, alınlığın içinde iç içe geçmiş iki yuvarlağı olan yerel taştan stel. Kitabe, çerçeve içine 8 satır olarak kazanmıştır. Satır 2, 4, 6 ve 7'nin sondaki harfleri ile son satırın harfleri çerçeve üzerine taşmıştır. Yazıtlı stel, Dinar Devlet Hastanesi'ne ait Acil servis binasının temel kazısı sırasında bulunmuştur. Stel şu anda Afyonkarahisar Arkeoloji Müzesi'nde, koruma altındadır.

Yük.: 36,5 cm; Gen.: 25,5 cm; Der.: 18cm; Harf Yüksek.: 1,8-2 cm.

Tarih: İ.S. 2. – 3. yy.

Yayın: Drew-Bear 2010, 451/2 (Yazıt bu yayında Yunancası verilmeden fotoğraf eşliğinde tanıtılmıştır).

	Ὀνήσιμε Εὐτυχί-	“Ey kadın hekim Eutykhis'in
2	δος ιατρ ^ε ίνης ἥρω ^ς	merhum kocası,
	χρηστὲ χαίρε.	hayırlı insan Onesimos, elveda!
4	καὶ νέκ ^υ ς ἐν φθι ^μ ένοις	Ölüler arasında bir ceset isem de,
	ἀλόχου ποδύδακρον(sic)	yabancı bir toprak yığıcı
6	ἀνείην αισθάνομαι,	nasip olduğu için bana,
	ξείνη θ'ὡς ἔλαχέν με	anlıyorum eşimin
8	κόνις.	gözyaşı dolu acısını.”

Str. 1-2: Anadolu'nun diğer bölgelerine oranla daha çok Lydia'da¹⁷ görülen Εὐτυχίς ismi kentin yazıtlarında daha önce belgelenmiştir¹⁸.

Str. 5: ποδύδακρον = πολύδακρον. Yanlışlıkla yazılan Δ harfinin alt çizgisi olasılıkla boyanmadan bırakılmış, böylece harfin Λ olarak okunması sağlanmış olsa gerektir.

Str. 6: ἀνείην = ἀνίη: ι daima uzun olduğu için vezin gereği ει şeklinde yazılmıştır.

Yazıtın 4.-8. satırlar arasındaki kısmı bir distykhon'dan oluşmaktadır:

Mısra 1 καὶ νέκ^υς ἐν φθι^μένοις ἀλόχου πο(λ)ύδακρον ἀνείην,

Mısra 2 αισθάνομαι ξείνη θ'ὡς ἔλαχέν με κόνις.

¹⁷ TAM 5, no: 167d, 249, 433, 786.

¹⁸ Αὐθ. Τατα ἢ καὶ Εὐτυχίς Ἀττάλαφ. MAMA 6, no: 213.

Yazıt diyalog şeklinde formüle edilmiştir. Stelin önünde duran kişi önce Onesimos'a seslenmekte daha sonra Onesimos bu kişiye cevap vermektedir. Yazıtın 4. ve 8. satırlar arasındaki bölümü *distykhon*dan oluşan bir epigramdır¹⁹. Satır 5'te geçen πολύδακρυς (çok fazla gözyaşı dökme) ifadesinde acıdan kahrolma durumu vardır. Onesimos, kendi ölümü nedeniyle durmadan ağlayıp inleyen eşinin duyduğu acıyı, kendisinin vatan toprağından uzakta gurbette ölmüş ve gömülmüş olmasına bağlamaktadır. Bu durumda yazıtlı stel, Onesimos'un hatırasını Apameia'da yaşatmak amacıyla eşi Eutykhis tarafından yaptırılmış ya bir *kenotaphion*dur²⁰ ya da başka bir kentten gelip burada ölen bir yabancıdır. İlk olasılığın kabulü halinde yazıt Apameia'nın sosyal yapısı hakkında bazı değerli bilgiler de sunmaktadır. Yazıttan kocası Onesimos'un anısını yaşatmak amacıyla kitabe yazdıran Eutykhis'in hekim olduğu anlaşılmaktadır. Kadın hekimlere yazıtlarda oldukça ender rastlanmaktadır. Buna bir diğer örnek Byzantionlu hekim Mousa'dır²¹. Hekimlere Apameia'da İ.Ö. 2. yy.'dan beri rastlanmaktadır²². Bunun en önemli nedenlerinden biri de olasılıkla kentin şehirlerarası bir yol kavşağında bulunmuş olmasıdır. Kent hem Kelainai hem de Apameia olarak adlandırıldığı dönemlerde neredeyse tüm askeri seferlerin önemli bir ara istasyonu olarak işlev göstermiştir²³. Ticaret yollarını takip eden bu askeri seferlerin rotasındaki kentlerde iae ve diğer ihtiyaçları tedarik etmek kolaydır²⁴. Dolayısıyla bir ticaret

¹⁹ Kelainai/Apameia Kibotos'un diğer epigramları için bk. Merkelbach – Stauber 2001, 170/3.

²⁰ Drew-Bear 2010, 451/2.

²¹ Μοῦσα Ἀγαθοκλέους ἰατρείῃνῃ, bk. SEG 24, no: 811. Diğer birkaç örnek için bkz. Corsten 1985, no: 52. Ayrıca Bursa Müzesi bahçesinde duran ve yayınlı olmayan bir yazıtta Phabia Phaboula isimli bir kadın doktor onurlandırılmaktadır. Bu bilgi Bursa Müzesi yazıtları üzerine çalışan Prof. Dr. Eda Akyürek Şahin tarafından verilmiştir.

²² İ.Ö. 189 yılında Roma Cumhuriyeti'nin *consulü* Manlius Vulso, Galatlar üzerine düzenlediği askeri seferi esnasında Apameia'nın su kaynaklarının yer aldığı, bugün Eldere olarak bilinen Rhocrinos kaynaklarında bulunan Acoridos Come'de kamp kurmuştur ve buradan askerleri içinden hasta olanları Apameia'ya göndermiştir ((*Consul*) *Aegros inde et inutilia impedimenta cum Apameam dimisisset*. Liv. 38.15).

²³ Kserkses, İ.Ö. 480'lerde Hellenler üzerine yaptığı sefer ve sefer sonrası dönüş yolunda Kelainai'da konaklamıştır (Hdt. 7.27). Genç Kyros İ.Ö. yak. 401 yılında on bin askeriyle birlikte Kelainai'da otuz gün kalmıştır (Xen. *An.*, 1.2.9). Hem Kserkses'in hem de Kyros'un burada sarayları vardı (Xen. *An.*, 1.2.7-9). Büyük İskender, Perslere karşı yaptığı seferinde askerleriyle birlikte burada on gün kalmıştır (Arr. *An.*, 1.29). III. Antiokhos ile oğlu IV. Seleukos, Roma, Pergamon ve Rhodos ittifakına karşı İ.Ö. 190 yılında yaptığı Magnesia Savaşı öncesi ve sonrası belgelenebilir bir şekilde krallığını Apameia'dan yönetmiştir (Liv. 38.15; App. *Syr.*, 6.36). İ.Ö. 88 yılında Apameia'ya batıya doğru hareket eden Pontos Kralı Mithridates gelmiştir (Str. 12.8.18).

²⁴ Stauner, 2005, 21.

merkezi²⁵ olması nedeniyle büyük bir insan nüfusunu kente çekmesinin yanında kent, aynı zamanda İmparatorluk Dönemi'nde yaklaşık 200 yıl boyunca bir conventus merkezi olmasıyla da yoğun bir insan trafiğine sahne olmuştur²⁶. Bu durum ticari, askeri ve diğer tüm meslek ile sanatsal uğraşılarda kent yurttaşlarının hem sayıca fazla hem de yetkin bir seviyeye ulaşmasına vesile olmuş olmalıdır. Kadın doktor Eutykhis'in Apameia'daki varlığı bu çerçevede değerlendirilebilir.

4. Eutykhes ve Glykera'nın Mezar Yazıtı (fig. 4)

Oldukça geniş bir yüzeye sahip kireç taşından mezar steli. Stelin ön yüz üstü basamaklı profillenmiştir. Yazıt, yüksek kabartma şeklinde işlenmiş bir tabula ansanın derinleştirilmiş iç yüzeyine kazınmıştır. Yekpare taş bir lahdin kırılan geniş yan parçası gibi gözükse de taşın yarım metreye varan kalınlığı bu yoruma engel olmaktadır. Üçlerce Tepesi'nin kuzeybatı eteğindeki nekropol alanının yakınında, Ilıca mahallesi Cırcır sokakta bulunan taş hala bu dar sokağın eteğinde durmaktadır.

Yük.: 104 cm; Gen.: 226 cm; Der.: 42,5-51 cm; Tabula ansata ölçüleri: Yük.: 27,5 cm; Gen.: 37 cm; Harf Yük.: 2,5-3 cm.

Tarih: İ.S. 3. yy.

²⁵ Ἀπάμεια δ' ἐστὶν ἐμπόριον μέγα τῆς ἰδίως λεγομένης Ἀσίας, δευτερεῦον μετὰ τὴν Ἐφεσον. Strabon 12.8.15.

²⁶ Kent, Roma İmparatorluk Dönemi'nde hem Anadolu'nun Ephesos'tan sonra ikinci büyük ticaret merkezi (Strabon 12.8.15) hem de Cumhuriyet Dönemi'nin son yıllarından Antoninus Pius zamanına kadar bir conventus merkezi olmuştur. Cicero'nun İ.Ö. 51 yılında Apameia'da conventus düzenlediği bilinmektedir (Cic. *Att.* 5.16.2; 5.20.1; Cic. *Fam.* 15.4.2). Ephesos'ta bulunan ve Asia Eyaleti'nin gümrük yasasını konu alan yazıtın İ.Ö. 17'ye tarihlenen 88-96 satırlarında Asia'nın 12 mahkeme merkezine ayrıldığı bu mahkeme merkezlerinden birisinin de Apameia olduğu bilinmektedir (Engelmann – Knibbe 1989, 106); Gaius Plinius Secundus, İ.S. 1. yy.'da Asia'nın mahkeme merkezleri arasında saydığı Apameia'ya, *Metropolis, Dionysopolis, Euphorbium, Akmonia, Peltai, Siblia* ve ismini vermediği 9 kentlin vatandaşlarının geldiğini belirtir (Plin. *Nat.* 5.106). Yine Ephesos'tan ele geçen ve Domitianus ve Traianus'un imparatorlukları arasında kaleme alınan başka bir yazıttan da Apameia'nın bu dönemde de conventus merkezi olduğu anlaşılmaktadır (Habicht 1975, 66). Apameia'nın yazıtları arasında Hadrianus Dönemi'ne tarihlenen iki yazıtta Tiberius Claudius Piso Mithridatianus ve oğlu Tiberius Claudius Granianus onurlandırılmaktadır (Ramsay 1897, no: 294, 295, 296, 297). Yazıtlardan Mithridatianus'un ve oğlu Granianus'un *conventus* zamanında kentini verdiği para olmaksızın *gymnasiarkhos* oldukları anlaşılmaktadır. Bu iki onurlandırma steli Apameia'nın Hadrianus zamanında da conventus merkezi olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Bu belgelerden Kelainai/Apameia'nın yoğun bir insan nüfusunu her dönem kendine çektiği anlaşılmaktadır.

	Τιβέριος Κλαύ-	
2	διος Εὐτύχης	<i>“Ben Tiberius Claudius Eutykhes</i>
	τῷ πατρὶ Εὐτύ-	<i>bu heroonu babam Eutykhes</i>
4	χη καὶ τῇ τεκού-	<i>ve annem Glykera için</i>
	ση Γλυκέρα	<i>anı vesilesiyle yaptırđım.”</i>
6	ἐποίησα τὸ	
	ἠρῶον μνεί-	
8	ας χάριν.	

Str. 5: Γλυκέρα Anadolu’da yaygın kullanılan bir isim değildir. Fakat nadiren de olsa belgelenmiştir, bk. TAM 3, 403, 828.

Bibliyografya ve Kısaltmalar

Antik Kaynakça

- App. *Syr.* Appianus, *Syriaca*. Appiani historia Romana, vol. 1. (ed. P. Viereck – A.G. Roosand – E. Gabba) Leipzig: Teubner, 1939 (repr. 1962 (1st edn. corr.): 352-418.
- Arr. *Ann.* Flavius Arrianus, *Alexandri anabasis*. Flavii Arriani quae exstant omnia, vol. 1. (ed. A.G. Roosand – G. Wirth) Leipzig: Teubner, 1967 1st edn. corr.: 1-390.
- Cic. *Att.* M. Tullius Cicero, *Epistulae ad Atticum*. Cicero's Letters to Atticus. 6 vols., (ed. D.R. Shackleton Bailey) 1965-1968.
- Cic. *Fam.* M. Tullius Cicero, *Epistulae ad Familiares*. Cicero: Epistulae ad Familiares. 2 vols. (ed. D.R. Shackleton Bailey) 1977.
- Eus. *HE* Eusebius, *Historia ecclesiastica*, *The Ecclesiastical History*, Vol 1-2. Eusebius of Caesarea. Kirsopp Lake. (ed. J.E.L. Oulton – H.J. Lawlor – W. Heinemann) G.P. Putnam's Press; Harvard University Press. London; New York; Cambridge, Mass. 1926-1932.
- Hdt. Herodotus, with an English translation by Godley, A.D. Cambridge. Harvard University Press 1920.
- Liv. T. Livius, *Ab Urbe Condita*. Livy. (Ed. W. Weissenborn) Weidmannsche Buchhandlung. Berlin 1873. 8.
- Plin. *Nat.* C. Plinius Secundus. *Naturalis Historia*. C. Plini Secundi Naturalis Historiae Libri XXXVII. Vols. 1-5, (ed. C. Mayhoff) 1892-1909.
- Str. Strabon, *Geographica*. Strabonis geographica, 3 vols. (ed. A. Meineke) Leipzig: Teubner 1877.
- Xen. *An.* Xenophon, *Anabasis*. Xenophontis opera omnia, vol. 3. (ed. E.C. Marchant) Oxford: Clarendon Press, 1904 repr. 1961.

Modern Kaynakça

- AST Araştırma Sonuçları Toplantısı
- BCH Bulletin de Correspondance Hellenique
- Bérard 1893 Bérard, V., "Inscriptions de Dinair", BCH 17, 301-321.
- Bresson 2011 Bresson, A., "An introduction to the Funerary inscriptions of Apameia", Kelainai I, 309-315.
- Chamonard – Legrand 1893
Chamonard, J. – E. Legrand, "Inscriptions de Phrygie", BCH 17, 241-293.
- Christol – Drew-Bear 1987
Christol, M. – Th. Drew-Bear, Un castellum romain pres d'Apamée de Phrygie, ETAM 12, Wien.

- Christol – Drew-Bear 1995
Christol, M. – Th. Drew-Bear, “Inscriptions militaires d’Aulutrene et d’Apamee de Phrygie”, *Le Bohec*, 57-92.
- CIG
Corpus Inscriptionum Graecarum.
- Contoléon 1900
Contoléon, A.M., “Inscriptions Inédites”, *REG* 13, 493-503.
- Corsten 1985
Corsten, Th., *Die Inschriften von Kios*, IK 29, Bonn.
- Drew-Bear – Eck 1976
Drew-Bear, Th. – W. Eck, “Kaiser-, Militär- und Steinbruchinschriften aus Phrygien”, *Chiron* 6, 289-318.
- Drew-Bear 2010
Drew-Bear, Th., “Apameia, Dokimeion ve Kotiaieion Yazıtları”, *AST* 27, 451-461.
- Drew-Bear v.d. 1999
Drew-Bear, Th. – C.M. Thomas – M. Yıldızturhan, *Phrygian Votive Steles. The Museum of Anatolian Civilizations*, Ankara.
- EA
Epigraphica Anatolica.
- Engelmann – Knibbe 1989
Engelmann, H. – D. Knibbe, “Das Zollgesetz der Provinz Asia. Eine neue Inschrift aus Ephesos”, *EA* 14, Bonn.
- ETAM
Ergänzungsbände zu den *Tituli Asiae Minoris*.
- Fränkel 1895
Fränkel, M., *Die Inschriften von Pergamon VIII2*, Berlin.
- Habicht 1975
Habicht, C., “New Evidence on the Province of Asia”, *JRS* 65, 64-91.
- Hamilton 1842
Hamilton, W.J., *Asia Minor, Pontus and Armenia*, vol. II, London.
- IGR
Inscriptiones Graecae ad res Romanas pertinentes.
- IK
Inschriften griechischer Städte aus Kleinasien.
- Ivantchik – Belinskii – Dovgalev 2011
Ivantchik, A. – A. Belinskii – A. Dovgalev, “Prospections sur le territoire d’Apamée et élaboration du SIG Kélainai-Apamée Kibotos (2008-2010)”, *Kelainai I*, 137-177.
- JRS
The Journal of Roman Studies.
- Kelainai I 2011
Kelainai-Apameia Kibotos: Stadtentwicklung im anatolischen Kontext Akten des internationalen Kolloquiums, München, 2-4 April 2009, Ausonius Éditions, Bordeaux.
- Le Bohec 1995
Le Bohec, Y., ed.: *La hierarchie (Rang ordnung) de l’armee romaine sous le Haut-Empire. Actes du Congres de Lyon*, 15-18 septembre 1994, Paris.
- LGPN
A Lexicon of Greek Personal Names.
- MAMA
Monumenta Asiae Minoris Antiqua.
- MDAI(A)
Mitteilungen des Deutschen Archäologischen Instituts (Abt. Athen).

- Merkelbach – Stauber 2001
Merkelbach, R. – J. Stauber, *Steinepigramme aus dem griechischen Osten III. Der "Ferne Osten" und das Landesinnere bis zum Tauros*, München – Leipzig.
- Mitchell 1993
Mitchell S., *Anatolia. Land, Men and Gods in Asia Minor*, Volume II, *The Rise of the Church*, Oxford.
- Nollé 2006
Nollé, J., "Beiträge zur kleinasiatischen Münzkunde und Geschichte 4. Das Schilfroh in der Hand des Mäanders 5. An den Quellen des Mäanders: Gewässer, Mythen und Gottheiten von Kelainai/Apameia", *Gephyra* 3, 49-131.
- Paris 1884
Paris, P., "Inscriptions d'Euméneia", *BCH* 8, 233-254.
- Ramsay 1883
Ramsay, W.M., "Inscriptions inédites de l'Asie Mineure", *BCH* 7, 297-328.
- Ramsay 1897
Ramsay, W.M., *The Cities and Bishoprics of Phrygia*, vol. I-2, *West and West-Central Phrygia*, Oxford.
- Ramsay 1889
Ramsay, W.M., "Inscriptions d'Asie Mineure", *REG* 2, 19-37.
- REG
Revue des Études Grecques.
- SEG
Supplementum Epigraphicum Graecum.
- SNGvA
Sylloge Nummorum Graecorum. Sammlung v. Aulock. Phrygien.
- Stauner 2005
Stauner, K., "Militär und Wirtschaft: Überlegungen zu den wirtschaftlichen vor- und nachteilen Römischer Heereszüge durch Kleinasien von Septimius Severus bis Tacitus", *Gephyra* 2, 21-46.
- Strubbe 1997
Strubbe, J., ΑΠΑΙΕΠΙΤΥΜΒΙΟΙ. *Imprecations against Desecrators of the Grave in the Greek Epitaphs of Asia Minor*. A Catalogue, *IK* 52, Bonn.
- Şahin 2004
Şahin, S., *Die Inschriften von Perge*, *IK* 61 II, Bonn.
- TAM
Tituli Asiae Minoris.
- Thonemann 2011
Thonemann, P., "Inscriptions from Baris and Apameia-Kelainai", *EA* 44, 165-169.
- Trebilco 1991
Trebilco, P.R., *Jewish Communities in Asia Minor*, Cambridge.
- Zgusta 1964
Zgusta, L., *Kleinasiatische Personennamen*, Prag.

Fig. 1a

Fig. 1b

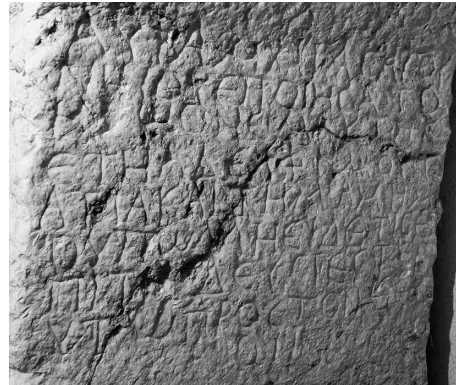

Fig. 2b
(Foto: A. Belinskii)

Fig. 2a
(Foto: A. Belinskii)

Fig. 3
(Foto: Th. Drew-Bear)

Fig. 4a

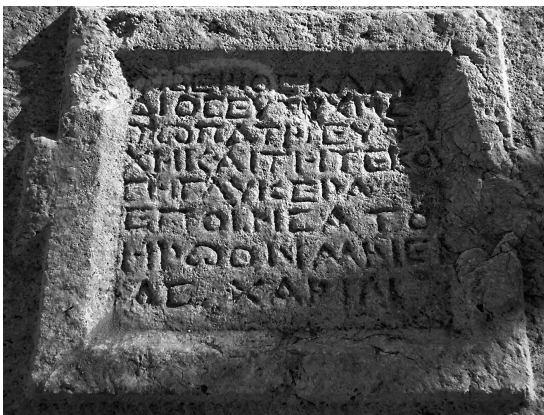

Fig. 4b

